

JAKIEJ SZKOŁY CHCEMY?

RAPORT POKONFERENCYJNY

WSTĘP

Idea

Potrzeba zmian w edukacji

W dniu 21 marca 2024 roku w siedzibie Fundacji Mozaika Edukacyjna odbyło się spotkanie eksperckie poświęcone kierunkom zmian w edukacji. Przedsięwzięcie nosiło tytuł "Nasza szkoła" i nastawione było na wypracowanie najważniejszych oczekiwanych zmian w systemie, które pozwolą na rozwój polskiej szkoły. W zamyśle organizatorów było to przedsięwzięcie rozpoczynające cykl spotkań, podczas których eksperci z różnych dziedzin zajmować będą się tworzeniem rozwiązań i narzędzi odpowiadających na potrzeby współczesnej edukacji. Każda kolejna dyskusja miałaby być poświęcona jednemu, konkretnemu obszarowi, wskazanemu spośród omówionych wstępnie właśnie 21 marca.

Organizatorzy

Fundacja Mozaika Edukacyjna i Fundacja Mecenas 5.0

Organizatorami przedsięwzięcia były: Fundacja Mozaika Edukacyjna i Fundacja Mecenas 5.0. Fundacja Mozaika Edukacyjna wyrosła z potrzeby wprowadzania zmian w podejściu do nauczania oraz zauważenia potrzeby budowania zasobów wiedzy w oparciu o pozytywne relacje. Pierwsze działania sięgają roku 2019, kiedy to zorganizowane zostały Ogólnopolskie Konferencje dla Nauczycieli i Edukatorów ("Relacje w edukacji" i "Relacje w innowacji"). Jednym z fundamentalnych założeń Mozaiki jest dzielenie się wiedzą i doświadczeniem. Priorytetowo traktowane jest budowanie relacji, kształtowanie poczucia odpowiedzialności, wielowymiarowość zdobywanej wiedzy i umiejętności oraz otwartość. To cztery filary, na których oparte są mozaikowe działania. Fundacja Mecenas 5.0 to łączenie działań skupionych wokół prawa, ale również nauki, kultury i sztuki. Poza działaniami wspierającymi artystów, koncentruje się na szerzeniu wiedzy z zakresu ochrony dóbr osobistych, prawa autorskiego. Angażuje się również w szerzenie umiejętności mediacyjnych, jako sposobu rozwiązywania konfliktów poza salą sądową. Regularnie dzieli się swoimi pomysłami w magazynie "Mecenas".

Uczestnicy

Do inicjatywy przystąpili i przystąpiły przedstawiciele i przedstawicielki łódzkich fundacji, edukatorzy i edukatorki wszystkich poziomach edukacji, przedstawiciel policji, rodzice i uczniowie.

Wśród zaproszonych gości znaleźli się przedstawiciele różnych grup powiązanych ściśle ze szkołą: edukatorów, nauczycieli, dyrektorów, rodziców i samych uczniów. Dzięki zebraniu tak szerokiego wachlarza osób, uzyskano wieloaspektowe spojrzenie na to, co najistotniejsze. Każdy z zainteresowanych mógł przedstawić swoją opinię i poddać ją weryfikacji. Okazało się jednak, że bardzo wiele elementów jest zbieżnych dla wszystkich grup.

Do zespołów eksperckich dołączyli przedstawiciele: Fundacji Edukabe, Fundacji Słonie na balkonie, Fundacji Growspace, Łódzkiego Centrum Doskonalenia Nauczycieli i Kształcenia Praktycznego, Niepublicznego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli SENSOS, Politechniki Łódzkiej, Łódzkiej policji, Zespołu Szkół Gastronomicznych w Łodzi, VIII LO w Łodzi, SP nr 51 w Łodzi, SP nr 34 w Łodzi, Społecznej Szkoły Podstawowej Towarzystwa Oświatowego "Edukacja" w Łodzi, SP nr 21 w Łodzi, LO MIKRON w Łodzi.

Przebieg spotkania

Prace nad raportem odbywały się w grupach ze zmiennym składem

Podczas spotkania zaproponowano rotacyjny model pracy. Wszyscy przybyli utworzyli trzyosobowe podgrupy, które kolejno zajmowały się wyłonionymi obszarami. Po upływie wyznaczonego czasu zespoły zmieniały zagadnienie i podejmowały pracę nad kolejnym tematem. Organizatorzy przewidzieli również czas na wspólne omówienie efektów rozważań i wstępne ich podsumowanie. Szersza analiza została zebrana i jest prezentowana w niniejszym dokumencie.

Efekty dyskusji

W trakcie spotkania wybraliśmy 6 obszarów, które według wszystkich uczestników potrzebują najszybszych zmian

W wyniku prowadzonych rozmów wyłoniono sześć najważniejszych obszarów wymagających zmiany, nad którymi pracowały grupy eksperckie. Każdy z zespołów składał się z przedstawicieli różnych grup. Dzięki temu wnioski opierały się na bardzo szerokim i wielostronnym spojrzeniu na zagadnienia.

Wśród zagadnień do opracowania znalazły się następujące tematy:

- 1) organizacja szkoły;
- 2) nauczyciele i nauczycielki;
- 3) zdrowie psychiczne i stres;
- 4) edukacja seksualna;
- 5) bezpieczeństwo w szkole;
- 6) ocenianie.

1. ORGANIZACJA SZKOŁY

Okrojenie ramowego programu nauczania

zmniejszenie liczby godzin w siatce (ograniczenie treści ujętych w podstawie programowej; mniej treści encyklopedycznych, więcej umiejętności praktycznych, użytecznych życiowo)

Wśród najbardziej wybijających się zagadnień związanych z organizacją szkoły, wysuwa się ograniczenie liczby godzin ujętych w siatce. Jest to ściśle związane ze zmniejszeniem zakresu wiedzy ujętego w podstawie programowej. Uczestnicy spotkania zwracali szczególną uwagę na fakt, że wiele z treści prezentowanych podczas zajęć wymaga przyswojenia wiedzy encyklopedycznej, która w dzisiejszych czasach nie jest niezbędną do dobrego funkcjonowania. Często pojawiał się postulat, by uczynić szkołę "bardziej życiową".

W rozumieniu osób zebranych podczas spotkania "Nasza szkoła" oznacza to, że większy nacisk powinien być kładziony na zdobywanie umiejętności np. komunikacyjnych, radzenia sobie ze stresem, budowania zespołu i pracy grupowej.

Praktyka na lekcjach języka obcego

uczenie języka obcego z naciskiem na aspekt komunikacyjny (więcej praktyki)

Szczególnie istotnym okazał się aspekt praktycznego rozwijania umiejętności komunikacyjnych w językach obcych. Zauważono, że uczniowie często ich naukę od zagadnień związanych ze stroną gramatyczną, ćwiczą "na papierze" rozmaite konstrukcje, zapamiętują pisownię poszczególnych słów, natomiast zdecydowanie za mało miejsca pozostaje na ćwiczenia ustne. Wyraźnie wybrzmiała potrzeba naturalnego i stałego kontaktu z native speakerami, co podniosłoby efektywność (i użyteczność) zdobywanych umiejętności.

Wybór przedmiotów przez ucznia

przedmioty do wyboru (w starszych klasach szkoły podstawowej oraz klasach w szkołach pp)

Równoległe powstawała koncepcja, w myśl której młodzi ludzie mieliby większą swobodę w doborze przedmiotów, z których chcieliby poszerzać wiedzę. Miałyby się to odbywać już na poziomie starszych klas szkoły podstawowej. Sprzyjałoby to nie tylko indywidualizacji procesu, ale przede wszystkim pozwalałoby na obalenie mitu, że szkoła jest reliktem przeszłości i nie wnosi wiele do życia. Poza tym, być może dzięki rozwijaniu pasji i zainteresowań zmniejszony zostałby poziom stresu, który wynika z konieczności mierzenia się z tematami, które znacznie wykraczają poza możliwości poznawcze młodego człowieka. Poszerzanie wiedzy z dziedziny, którą pasjonuje się młody człowiek, jest jego naturalną potrzebą, którą szkoła w obecnym kształcie hamuje, wymuszając na każdym uczniu zdobywanie takiego samego zakresu wiedzy.

Mniejsze grupy uczniów

zmniejszenie liczebności grup na wf i językach obcych (docelowo zmniejszenie liczby uczniów w klasach)

Wyraźnie zarysowała się również potrzeba zmniejszenia liczebności grup podczas podziału na języki obce oraz zajęcia wychowania fizycznego. Wskazywano, że dotychczasowe 24 osoby, niezbędne by móc utworzyć zespoły, to zdecydowanie za dużo. Bardzo trudno jest wdrażać

ćwiczenia praktyczne, rozwijać komunikację, czy wspierać młodych ludzi w poprawnym wykonywaniu zadań np. gimnastycznych przy takiej liczbie uczniów w grupie. Postulat ten wiązałby się z docelowym zmniejszeniem liczebności klas w ogóle. Od kilku lat zauważalna jest tendencja przepełnionych zespołów klasowych (dotyczy to szczególnie szkół na poziomie ponadpodstawowym, w których bywają klasy złożone z 36 osób, co budzi dyskomfort nie tylko w prowadzeniu samych zajęć, ale przede wszystkim w uczeniu się).

Podobnie ma się sytuacja jeśli chodzi o możliwość podziału na zespoły przy okazji zajęć z wf'u w szkołach ponadpodstawowych. Tu tworzenie mniejszych grup możliwe jest dopiero przy liczbie 27 osób w klasie. Praktycy wskazują, że praca z tyloma osobami w przypadku aktywności fizycznej jest mocno utrudniona i traci swój sens.

Ograniczenie oceniania

mniej formalnych form sprawdzania wiedzy, semestr kończy się "zaliczeniem"

Uczestnikom spotkania niezwykle istotne we współczesnej szkole wydaje się również ograniczenie formalnych rozwiązań służących sprawdzeniu stopnia opanowania przez uczniów wiedzy. Szerzej temat ten został ujęty w omawianym również obszarze "ocenianie".

W ramach organizacji szkoły wskazano natomiast, że być może dobrym rozwiązaniem byłaby rezygnacja z tradycyjnych ocen na koniec roku. Zamiast nich mogłoby funkcjonować "zaliczenie" obowiązkowych treści (zdobywane w oparciu o wykonanie pewnych obowiązkowych, przynależnych poszczególnym przedmiotom, elementów).

Interdyscyplinarność

łączenie treści międzyprzedmiotowych (korelacja między przedmiotami)

Elementem sprzyjającym szeroko rozumianemu rozwojowi sprzyja, zdaniem uczestników spotkania, dobre skorelowanie treści omawianych na poszczególnych zajęciach. W obecnym kształcie podstaw programowych trudno doszukać się takowych powiązań (zarówno w zakresie przedmiotów humanistycznych jak i matematycznych czy przyrodniczych). Oprócz lepszego dopasowania fragmentów zdobywanej na różnych przedmiotach wiedzy, zebrani widzą ogromną wartość w możliwości pracy metodą projektu. Konieczność realizowania takowego w poprzednim układzie szkolnym (podczas istnienia gimnazjów) była okolicznością wspierającą tworzenie interdyscyplinarnych aktywności. Być może warto rozważyć możliwość szczególnego wzmocnienia nauczycieli w tym kierunku.

Etyka języka

większy nacisk na etykę języka (odpowiedzialność za słowa, agresja językowa, oddzielanie faktów od opinii)

Nie bez znaczenia pozostały kwestie łączące się z etyką języka. Zauważono, że kompetencje służące komunikacji w myśl porozumienia bez przemocy, ale również takie, które sprzyjają odróżnieniu faktów od opinii i budowaniu świadomości konsekwencji, które mogą towarzyszyć konkretnym wypowiedziom (zarówno w obszarze online jak i offline). Zdaniem uczestników spotkania umiejętności te można kształtować nie tylko podczas zajęć poświęconych językowi, ale również podczas innych lekcji (każda okazja edukacyjna to szansa na tworzenie dobrych nawyków). Temat etyki językowej łączy się ściśle z zagadnieniem fake newsów. Odróżnianie ich

od prawdziwych informacji, umiejętność wyszukiwania oraz weryfikowania wiadomości to kompetencje przyszłości, na rozwój których warto również zwrócić szczególną uwagę (tworząc szeroki front kształcenia, nie tylko na przedmiotach informatycznych, ale również pozostałych).

Uczeń uzdolniony

przygotowanie rozwiązań dla osób wykraczających poza podstawę programową

Jednym z podjętych podczas spotkania tematów było zwrócenie uwagi na potrzebę wsparcia nauczycieli pracujących z uczniami o wiedzy i umiejętnościach wykraczających poza podstawę programową. Zauważono, że młodzi ludzie, którzy mają trudności w opanowaniu treści są lepiej zaopiekowani w związku z tym, że istnieje więcej rozwiązań systemowych i metodycznych, które mają ułatwiać pracę w zakresie wyrównywania szans edukacyjnych. Przy okazji działań projektowanych dla uczniów uzdolnionych wachlarz możliwości jest mniejszy, niższy jest też stopień przygotowania prowadzących zajęcia na taką ewentualność. Byłoby niezwykle korzystne, by zbudować większą bazę rozwiązań możliwych do wdrożenia w pracy z uczniem, którego uzdolnienia są wąsko wyspecjalizowane i w związku z tym bardzo wysoko rozwinięte.

Doradztwo zawodowe w praktyce

włączenie do doradztwa zawodowego elementów praktycznych

Na uwagę zasługuje również zmiana w obszarze przygotowania zawodowego, które oferowane jest uczniom. W obecnym kształcie odpowiada ono na potrzeby młodych ludzi w bardzo niewielkim stopniu. Często ogranicza się do teoretycznych zajęć (z elementami pracy warsztatowej). W trakcie spotkania powstał postulat, by doradztwo zawodowe zostało rozszerzone o zajęcia praktyczne, podczas których nastolatki miałyby szansę na lepsze doświadczenie tego, co łączy się z poszczególnymi, wybranymi specjalnościami. Obecnie, to w jakim kształcie realizowane są zajęcia związane z wyborem zawodu, w dużej mierze zależy od wychowawcy klasy (i nauczyciela prowadzącego nieobowiązkowe zajęcia z tego zakresu). Być może warto rozważyć systemowe wprowadzenie różnych form realizacji treści (i umożliwić ich właściwą realizację).

Przestrzeń sprzyjająca nauce

przestrzeń sprzyjająca uczeniu się (dbałość o dostosowanie otoczenia, klasy-laboratoria)

W trakcie rozmów wybrzmiało też, jak ważna jest przestrzeń w procesie edukacji. Przyjazne, sprzyjające skupieniu, ale również relaksacji (zależnie od przeznaczenia) przestrzenie to dla rozwoju młodego człowieka nieocenione wsparcie. Ze słów uczestników spotkania wynikało, że środki są niezwykle trudne do pozyskania. Poprawa warunków pracy osób uczęszczających do szkoły (zarówno młodzieży jak i dorosłych) najczęściej znajduje się na końcu listy potrzeb i często jest pomijana ze względu na pilniejsze sprawy. Zdaniem osób wypowiadających się podczas spotkania niezwykle trudno budować nowoczesną edukację bez nowoczesnego zaplecza dydaktycznego. Niemal niemożliwe jest prowadzenie doświadczeń fizycznych, chemicznych czy przyrodniczych, gdy nie ma sposobności wykorzystania właściwych klasopracowni, odczynników czy sprzętu. Warto zwrócić uwagę na fakt, że poza czynnikami

ludzkim (niezastąpionym), równie ważny jest czynnik lokalowy. W obecnym kształcie oba zdają się być pomijane, zaniedbane i niedofinansowane.

Uważność i dobrostan

zaplanowanie w ramach codziennych zajęć czasu na naukę samoregulacji emocjonalnej i relaksacji

Innym ważnym aspektem organizacji pracy szkoły jest czas. W obecnym kształcie podstawy programowe większości przedmiotów zawierają bardzo obszerne treści. Uczestnicy i uczestniczki spotkania podkreślali, że w szkole bardzo często nie ma czasu na wnikliwe zbadanie poszczególnych zjawisk czy tekstów. Presja czasu wpływa niekorzystnie nie tylko na poziom zapamiętywania informacji, ale również ich przetwarzania i rozumienia. Przy obecnym układzie godzin nauka samoregulacji emocjonalnej, relaksacji jest kluczowa dla prawidłowego funkcjonowania wszystkich uczestników życia szkoły. Oprócz wiedzy potrzebna jest też przestrzeń czasowa do takich codziennych praktyk. By móc pracować efektywnie, budować osobiste zasoby wiedzy, warto zadbać o równowagę psychiczną (nie tylko młodzieży, ale również dorosłych).

2. NAUCZYCIELE I NAUCZYCIELKI

Indywidualne ścieżki kariery

indywidualne ścieżki kariery (odejście od awansu na rzecz samorozwoju → budowanie własnej ścieżki zawodowej) → w obecnej formie awans może prowadzić do nadużyć

Bardzo ważnym obszarem, który został przywołany podczas spotkania było unowocześnienie możliwości rozwoju zawodowego nauczycieli i nauczycielek. Uczestnicy przyznali, że skłonni są zrezygnować z modelu opartego o dotychczasowe stopnie awansu na rzecz bardziej zindywidualizowanej ścieżki kariery. Dzięki takiemu posunięciu możliwy byłoby rzeczywisty rozwój, zgodny nie tylko z bieżącym zapotrzebowaniem, ale przede wszystkim zainteresowaniami i możliwościami konkretnych osób. Część uczestników i uczestniczek zwracało również uwagę na fakt, że obecne starania o nadanie kolejnego stopnia awansu mogą prowadzić do nadużyć. Podnoszenie kwalifikacji motywowane wyłącznie uzyskaniem gratyfikacji w postaci wyższego wynagrodzenia, bez elementu związanego z wewnętrzną potrzebą rozwoju może skutkować nawet wypaleniem zawodowym. Przy tej okazji jasno wybrzmiały również postulaty związane z uregulowaniem wysokości nauczycielskiego uposażenia. Zaproponowano rozwiązania biorące pod uwagę aktualne warunki na rynku pracy (np. powiązanie uposażenia nauczycielskiego ze średnim wynagrodzeniem krajowym).

Superwizje dla nauczycieli i nauczycielek

wsparcie aktywnych zawodowo (m.in. superwizje, tutoring, wsparcie wewnątrzszkolne)

W kontekście awansu niezwykle istotne okazało się dla uczestników spotkania kompleksowe wsparcie osób aktywnych zawodowo. Wiele przestrzeni w dyskusji zajęło omówienie możliwości

dokonywania bieżących superwizji pracy nauczycielskiej, czy łatwiejszy dostęp do pomocy wysoko wyspesyalizowanych ekspertów z różnych dziedzin (m.in. prawnej psychologicznej). Podkreślano, że wielu członków społeczności nauczycielskiej posiada bogate doświadczenie i wiedzę, jednak nieustające nadszanie za wciąż zmieniającymi się trendami, czy rosnący zasób wiedzy o rozwoju człowieka może być trudne w połączeniu z aktywnością i zaangażowaniem w codzienną pracę. Poza tym, podniesiono również argument, w myśl którego nauczyciele i nauczycielki czują się wielokrotnie niedoceniani pomimo dokładanych starań związanych z doszkalaniami się, które często odbywa się w czasie wolnym i z własnych środków. Zauważono, że warto by było wypracować takie rozwiązania, które z jednej strony umożliwiłyby odpowiednie podnoszenie kwalifikacji, a z drugiej nie zawłaszczają edukatorom czasu po godzinach pracy (lub zminimalizowałyby ten czas).

Sieciowanie

budowanie sieci eksperckiej (wsparcie, spotkania)

W trakcie spotkania pojawiły się również propozycje, by w ramach form kształcenia (dla tych, którzy tego potrzebują), ale również dzielenia się wiedzą i doświadczeniem (dla tych, którzy dysponują zasobami, którymi mogą i chcą się dzielić) podjąć próbę tworzenia lokalnych sieci współpracy pomiędzy szkołami znajdującymi się na określonym obszarze. Czerpanie od siebie nawzajem (np. poprzez uczestnictwo w zajęciach otwartych, warsztatach czy spotkaniach poświęconych omówieniu konkretnych metod pracy) mogłoby się okazać odpowiedzią na pytanie: gdzie szukać wsparcia? Z drugiej strony pozwalałoby na upowszechnianie dobrych praktyk, pokazanie innej niż znana stron edukacji. Poza tym działania skoncentrowane na docenianiu doświadczonych nauczycieli i nauczycielek, skupianie ich w sieci nieformalnych mentorów, mogłoby powstrzymać lawinowo następujące wypalenie zawodowe i idące za tym odejście z zawodu nauczyciela. Otworzenie nowej ścieżki, opartej o mocne strony, wyznaczanie nowych celów być może zmotywowałoby do tego, by chcieć pozostać w zawodzie.

Przygotowanie psychologiczno-pedagogiczne

lepsze przygotowanie nauczycieli do pracy z młodzieżą (w tym przede

wszystkim psychologiczne i metodyczne → pozwalające na lepsze dostosowanie do potrzeb i możliwości uczniów)

Punkt ten bezpośrednio łączy się z kolejnym omawianym elementem, czyli przygotowanie adeptów sztuki nauczycielskiej do działań z młodzieżą. Z dzisiejszych obserwacji wynika, że studenci kończący specjalizację nauczycielską wielokrotnie nie są gotowi na podjęcie pracy w zawodzie. Proponowane w obecnej formule praktyki (zarówno ciągłe jak i śródsemestralne) nie dają nawet ułamka obrazu tego, czego można się spodziewać wkraczając do zawodu. Uczestnicy i uczestniczki spotkania podkreślali fakt, że praktykanci powinni otrzymać większe wsparcie zarówno w zakresie metodycznym, jak i psychologicznym. W procesie kształcenia studentów można dostrzec załączki nowoczesnego myślenia o szkole, stanowią one jednak nadal chlubny wyjątek, a nie regułę działania. W obliczu coraz większej liczby dzieci, które objęte są opieką różnych specjalistów, warto byłoby położyć większy nacisk nie tylko na kształcenie osób będących już w zawodzie, ale przede wszystkim na zadbanie o to, by ci, którzy dopiero kształcą się w tym kierunku mieli odpowiednie narzędzia do działania w zmieniających się, coraz bardziej wymagających warunkach. Jednym z pomysłów jest zachęcenie studentów do odbywania praktyk w miejscach o niestandardowym podejściu do edukacji (np. takich, w których do bieżącej oceny i planowania procesu edukacyjnego wykorzystuje się ocenianie kształtujące, codzienną praktyką jest praca metodą projektu, czy holistyczne spojrzenie nie tylko na edukację, ale przede wszystkim na człowieka).

Rodzic-Uczeń-Nauczyciel

wsparcie/ współpraca rodziców i szkoły

Zdaniem uczestników i uczestniczek szkolenia, by móc całościowo zbudować obraz ucznia, konieczna jest ścisła, efektywna współpraca pomiędzy środowiskiem domowym i szkolnym. Będzie to możliwe w momencie, gdy większą wagę przyłoży się do poprawnego budowania relacji na linii: uczeń- nauczyciel, ale również nauczyciel- rodzic. Oprócz indywidualnego podejścia do każdego młodego człowieka, warto dołożyć starań, by wspierać i edukować rodziców. Choć dostęp do wiedzy jest bardzo duży, często trudno jest dorosłym odnaleźć się w gąszczu informacji. Zdaniem osób, które wzięły udział w spotkaniu, rolą szkoły jest pokazywać możliwe kierunki działania, tworzyć w miarę spójną wizję edukacji realizowanej zarówno w podejściu nauczycieli jak i rodziców. Zwrócono uwagę, że to właśnie edukatorzy są specjalistami w tym zakresie. Ich rolą nie jest jednak narzucanie swojego zdania, a przedstawianie możliwych rozwiązań. Stąd wniosek, że być może warto zmienić obecną formułę zebrań z rodzicami i wprowadzić spotkania indywidualne, uzupełnione warsztatami rozwojowymi, podczas których opiekunowie mogliby nie tylko poszerzać swoją wiedzę, ale również dzielić się doświadczeniem (tworząc nieformalne grupy wzajemnego wsparcia).

Ewaluacja

informacja zwrotna na każdym poziomie (ewaluacja pracy)

Aby monitorować poziom satysfakcji, zarówno z wykonywania obowiązków zawodowych, jak i współpracy na różnych polach, istotne zdaniem uczestników i uczestniczek spotkania było udzielanie i odbieranie informacji zwrotnej (dotyczącej różnych obszarów działania szkoły). Ewaluacja pracy, stosowanych metod i podejścia do wykonywanych obowiązków, ale również działania w obszarach tzw. miękkich mogłaby być wskazówką do dalszego rozwoju. Informacje takie, by mogły spełniać swoje zadanie, powinny być pozyskiwane zarówno od uczniów, jak i rodziców/ opiekunów czy innych pracowników szkoły.

Budowanie relacji

zwrot w kierunku budowania wartościowych relacji na wszystkich poziomach szkoły

Budowanie relacji

- **zwrot w kierunku budowania wartościowych relacji na wszystkich poziomach szkoły**

Osobny, ale nie mniej ważnym punktem rozmów stały się relacje panujące w zespołach nauczycielskich. Uczestnicy i uczestniczki spotkania zauważają, że jest to obszar, w którym warto byłoby podjąć pracę. Budowanie dobrej atmosfery pomiędzy współpracownikami może okazać się kluczowe dla dalszego budowania nie tylko koncepcji pracy szkoły, ale również dla kształtowania relacji w całej społeczności. Wskazano przy tej okazji potrzebę związaną z pogłębieniem wiedzy z zakresu rozwiązywania konfliktów (w tym z technik mediacyjnych).

Dyrektor - lider

dyrektor jako lider/ menedżer (więcej niezależności, kompetentny) → więcej wsparcia dla dyrektorów w zakresie prawa, metodyki, ale również zarządzania zespołem (np. rozwiązywanie konfliktów, mediacje)

Zwrócono uwagę na fakt, że dyrektor szkoły powinien być pozytywnym liderem, menadżerem odpowiadającym nie tylko za zarządzanie zespołem, ale również za kreowanie jasnej i spójnej wizji pracy placówki. Zdaniem osób uczestniczących w spotkaniu dyrektor powinien zyskać w tym zakresie odpowiednie wsparcie i przestrzeń, by móc realizować opracowaną wspólnie z zespołem wizję. Przy tej okazji zauważono, że zarządzający placówkami szkolnym powinni również otrzymać więcej swobody w podejmowaniu decyzji dotyczących miejsca, którym zarządzają (w tym np. kwestię zatrudniania i zwalniania pracowników zwolnioną z wytycznych zawartych w tzw. karcie nauczyciela).

Karta Nauczyciela

likwidacja karty nauczyciela

Zdaniem zgromadzonych podczas spotkania postawiono również tezę, że likwidacja zapisów karty nauczyciela mogłaby wpłynąć pozytywnie na funkcjonowanie nauczycieli w rzeczywistości szkolnej. Po raz kolejny przywołane zostało tu wynagrodzenie nauczycielskie, które w tym momencie bardziej powiązane jest ze stażem pracy i zdobytym stopniem awansu zawodowego, a mniej z zaangażowaniem w pracę, innowacyjność podejmowanych działań czy pracę na rzecz szkoły. Wskazano na fakt, że czasami po osiągnięciu najwyższego możliwego poziomu awansu, nauczyciele przestają dbać o swój rozwój (brak im do tego motywacji).

W przypadku likwidacji Karty Nauczyciela (lub zastąpienia jej innymi regulacjami) ważnym wydaje się, by usystematyzować liczbę godzin pracujących nauczycieli "tablicowych". Przy obecnym układzie (18 godzin pensum przy 40-to godzinnym tygodniu pracy) niemal niemożliwym jest dokładne oszacowanie czasu pracy poszczególnych osób, co często może prowadzić do frustracji i budowania napięć na linii: dyrektor- nauczyciel.

Stanowisko pracy

dobrze wyposażenie stanowiska pracy

Ostatnim z poruszonych tematów, choć nie najmniej ważnym, okazało się dobre wyposażenie stanowisk pracy. Podkreślano, że praca w szkole to nie tylko prowadzenie zajęć "przy tablicy", ale również szereg innych działań. Uczestnicy i uczestniczki spotkania szeroko omawiali fakt, że większość pracy, którą można nazwać biurową (przygotowanie różnego typu kart przeznaczonych do pracy samodzielnej, opracowanie materiałów w postaci prezentacji, sprawdzanie uczniowskich prac) zmuszeni są wykonywać w domach, ponieważ w swoich placówkach nie mają odpowiedniej przestrzeni ku temu. Zwracano uwagę na to, że nauczyciele chętnie zostaliby w szkołach, by zając się wszystkimi obowiązkami, które nie są prowadzeniem zajęć, ale ściśle łączą się z nim, jednak stanowiska pracy nie są do tego przygotowane (czasami nawet brak takich wydzielonych miejsc, w których można byłoby spokojnie zając się np. pracą koncepcyjną). Zmiana w tym obszarze korzystnie wpłynęłaby nie tylko na komfort pracy, ale również na jej jakość. Być może pozwoliłoby to na unormowanie czasu pracy, który jest konieczny do dobrego funkcjonowania edukacji, a nie jest samym czasem "tablicowym". Nauczyciele i nauczycieli przygotowywaliby niezbędne materiały, czy sprawdzali uczniowskie prace bez konieczności poświęcania na te czynności czasu poza miejscem pracy.

3. ZDROWIE PSYCHICZNE I STRES

3. ZDROWIE PSYCHICZNE I STRES

Dbłość o zdrowie psychiczne

potrzeba zadbania o zdrowie psychiczne zarówno uczniów jak i innych pracowników szkoły

Bardzo ważną kwestią omawianą podczas spotkania było zdrowie psychiczne, a co za tym idzie również stres. Uczestnicy i uczestniczki podkreślali, że dbłość o dobrostan własny, ale również uczniów jest dość palącym tematem. W obliczu coraz liczniejszych sytuacji kryzysowych, które mają miejsce w szkołach, nauczyciele i nauczycielki czują się często bezradni, pozbawieni podstawowych narzędzi reagowania, często również posiadający niewystarczającą wiedzę i wsparcie ze strony specjalistów.

Sytuacje kryzysowe

edukowanie nauczycieli, o tym jak działa osoba w kryzysie (udział w programach edukacyjnych wspierających budowanie odporności psychicznej)

Sytuacje kryzysowe

- **edukowanie nauczycieli, o tym jak działa osoba w kryzysie (udział w programach edukacyjnych wspierających budowanie odporności psychicznej)**

W wyniku rozmów wybrzmiały postulaty nawiązujące do tego, by pojawiło się więcej propozycji kursów, dzięki którym edukatorzy mieliby szansę dowiedzieć się więcej o technikach pracy z człowiekiem w kryzysie. Podkreślano, że nie jest rolą szkoły terapeutyzować młodych ludzi, ale dzięki podstawowej wiedzy z zakresu interwencji kryzysowej być może łatwiej byłoby zauważyć, w jakiej kondycji są podopieczni i podjąć odpowiednie kroki, by zabezpieczyć sytuację zarówno poszczególnych uczniów, jak i całej grupy.

Psycholog i pedagog

powszechny dostęp do psychologa/ pedagoga szkolnego

Równolegle zwracano uwagę na to, że obecnie dostęp do psychologa czy psychiatry jest mocno ograniczony. Istnieją instytucje pomocowe, jednak liczba specjalistów jest wciąż niewystarczająca w stosunku do realnego zapotrzebowania. Dodatkowo zauważono, że bardzo

ważna, z punktu widzenia szkoły, jest możliwość nawiązania ścisłej współpracy pomiędzy wychowawcą, środowiskiem domowym i terapeutą. Dzięki temu młody człowiek ma szansę na funkcjonowanie w przestrzeni dostosowanej do tego aktualnych potrzeb, a dorośli mają większe baczenie na to, jak dziecko reaguje na docierające do niego bodźce i ewentualnie mogą sprawniej reagować na momenty kryzysu.

Redukcja napięcia

włączenie elementu związanego z przyrodą czy elementy arterapii, jako redukującego napięcia

Wiele miejsca w dyskusji poświęcono na omówienie ewentualnych pomysłów na to, jak regulować napięcie pojawiające się w związku z przebywaniem w szkole. Podniesiono między innymi pomysły, które nie wymagają szczególnego przygotowania czy predyspozycji. Pojawiła się na przykład idea promowania zajęć blisko przyrody, jak odpowiedź na przebodźcowanie technologiczno- informacyjnym światem. Inna koncepcja zakłada włączenie elementów pracy własnej z technikami relaksacyjnymi, uwalniającymi powstające napięcie. Uczestnicy i uczestniczki dobrze wypowiadali się również o możliwości dołączenia do zajęć prowadzonych przez wychowawcę elementów zaczerpniętych z arteterapii.

Pasje

rozwijanie pasji jako narzędzie radzenia sobie ze stresem

Osobnym tematem okazało się natomiast rozwijanie pasji jako działanie mające na celu nie tylko pomoc uczniom, ale również jako pomysł na przeciwdziałanie nauczycielskiemu wypaleniu. Wskazywano, że dzięki znalezieniu pomysłu na spędzanie wolnego czasu i dzięki temu stymulowaniu układu nagrody, ale również czerpaniu satysfakcji z tego, co się robi, łatwiej przezwyciężać pojawiające się w codzienności trudności. Jedną ze wskazanych ścieżek była taka, która łączy się z dbałością o rozwój fizyczny. Podkreślano, że aktywność w tym zakresie (rozumiana również jako holistyczne podejście do człowieka) pozytywnie wpływa nie tylko na sprawność, ale przede wszystkim pomaga w regulowaniu czynników odpowiadających w równej mierze za redukcję stanów napięcia, co dających poczucie szczęścia i spełnienia. Nie bez powodu uitało się przecież powiedzenie "w zdrowym ciele, zdrowy duch".

Platforma szkoleniowa

wewnętrzna platforma dla nauczycieli (szkolenia/ warsztaty związane m.in. z wypaleniem zawodowym, technikami samoopieki, lista organizacji wspierających nauczycieli)

Jednym z zaproponowanych rozwiązań, które miałyby służyć poprawie sytuacji psychicznej nauczycieli, a co za tym idzie, również uczniów, było stworzenie wewnętrznej platformy szkoleniowej, na której umieszczone byłoby kursy, wskazówki, a może również scenariusze zajęć poświęconych zdrowiu psychicznemu, samoregulacji, budowaniu szeroko rozumianego dobrostanu.

Superwizje

wprowadzenie superwizji , opracowanie "emocjonalnego bhp"

Dodatkowo wskazywano na dobroczynny wpływ superwizji, w których mogłyby brać udział

osoby pracujące na co dzień z młodzieżą. To, co jest codzienną praktyką terapeutów (i przynosi bardzo wymierne efekty), wciąż nie ma przełożenia na środowisko szkolne. Istotne jest też stworzenie listy instytucji, u których realnie można szukać pomocy w sytuacjach trudnych (takich, które oferują pomoc zarówno młodym ludziom jak i nauczycielom i nauczycielkom). Dodatkowo wskazywano, że opracowanie "emocjonalnego bhp" jest krokiem koniecznym, by chronić przed skutkami nagromadzonych emocji całą społeczność szkolną.

Ocenianie kształtujące

włączenie oceniania kształtującego (bez konsekwencji, wskazanie słabych i mocnych stron, mniejsza presja)

Doraźną koncepcją wpływającą na obniżenie stresu szkolnego poprzez zdjęcie wagi z ocen. Zauważono, że konieczność starania się o jak najlepsze stopnie, presja związana ze średnią czy świadectwem negatywnie wpływają na jakość zdobywanej wiedzy, a przy okazji pogarszają stan psychiczny młodzieży. Zwrócono uwagę, że rozwiązaniem, które jest dostępne niemal "od ręki" i mogłoby przywrócić uczeniu się właściwe proporcje, jest włączenie oceniania kształtującego. Dzięki pracy z informacją zwrotną, która również określa poziom zdobytej wiedzy i umiejętności, ale koncentruje się nie na pojedynczej cyfrze, a na umiejętnościach. Poza tym dzięki wykorzystaniu elementów oceniania kształtującego ciężar zdobywanej wiedzy zdjęty zostaje z barków prowadzących zajęcia, a przekazany zostaje w ręce samych zainteresowanych - uczniów. To wpływa na budowanie postawy świadomego rozwoju, oddaje część decyzyjności oraz odpowiedzialności w ręce młodych ludzi. Ogromną zaletą tego rozwiązania jest również opieranie całego procesu uczenia się o mocne strony. Nie znaczy to, że trudności czy brak w wiedzy są lekceważone. Raczej jest to obranie kierunku, w którym dokładane są kolejne "cegielki" wiedzy i umiejętności, wytyczanie drogi, na której znajdują się znajome elementy, na których można się oprzeć, a nie szukanie tego, czego nie ma.

Kąciki relaksacyjne

dbałość o przestrzeń, w której przebywają uczniowie/ nauczyciela (np. kąciki relaksacyjne)

Jednym z ostatnich, choć nie mniej ważnych punktów, podniesionych w ramach dyskusji towarzyszącej spotkaniu, było tworzenie przyjaznej przestrzeni fizycznej w szkole. Wiadomym jest, że przyjemniej jest przebywać w dobrze zaaranżowanych miejscach. Stąd wniosek, że z większą dbałością należy odnosić się m.in. do szkolnych korytarzy. Warto wydzielić na nich fragmenty z wyznaczonymi strefami (np. kącik ciszy, planszówkowy, czy relaksu). Równie ważne jest to w odniesieniu do nauczycieli i nauczycielek. Oprócz dobrze wyposażonych, dostosowanych stanowisk pracy, o których mowa była we wcześniejszym fragmencie, warto zadbać o miejsca, w których prowadzący zajęcia będą mogli znaleźć chwilowy azyl, by wyciszyć się i przygotować do kolejnych, czekających ich danego dnia wyzwań.

Akceptacja, bezpieczeństwo, tolerancja

budowanie otwartości szkoły (akceptacja, bezpieczeństwo, tolerancja)

Najważniejsze było jednak dla wszystkich zebranych, by współczesna szkoła była miejscem otwartym, tolerancyjnym i bezpiecznym. Można to osiągnąć dzięki odpowiednim kierunkom włączanej do codziennej praktyki psychoedukacji, ale również ćwiczeniom empatii i uważności. Dbając o równowagę wewnętrzną dorosłym, tworzymy przestrzeń do tego, by z większą energią dbali oni również o młodych.

4. EDUKACJA SEKSUALNA

Standardy naukowe

programy oparte o standardy naukowe nie ideologiczne

Wśród tematów wyłonionych przez uczestników jako najpilniejsze, pojawiła się szeroko rozumiana edukacja seksualna. Uczestnicy i uczestniczki dyskusji dostrzegają ogromną potrzebę rozmawiania z młodzieżą na tematy, które są dla uczniów ważne, bliskie i życiowe. Podkreślano, że zajęcia związane z edukacją seksualną są w szkołach niemal nieobecne, a dostęp do informacji utrudniony.

Zdaniem wszystkich zebranych, warto byłoby wdrożyć programy nauczania, które opierałyby się na badaniach naukowych, przekazywały wiedzę merytoryczną i sprawdzoną, nie zaś opartą o poglądy osób prowadzących.

Między innymi dlatego uznano, że warsztaty dotyczące edukacji seksualnej powinny być prowadzone przez zewnętrznych ekspertów. To pozwoliłoby z jednej strony na dostarczanie rzetelnej wiedzy, a z drugiej być może ułatwiłoby młodym ludziom przełamanie wstydu i dopytywanie o kwestie, które są dla nich ważne, a nie mają z kim o nich porozmawiać.

Standardy wsparcia młodzieży

opracowanie standardów wsparcia nastoletnich (procedury, dobre praktyki)

Uzupełnieniem tych działań mogłoby być opracowanie standardów wsparcia nastoletników w procesie dojrzewania (w tym nie tylko fizycznego, ale również emocjonalnego). Istotnym dla uczestników i uczestniczek spotkania wydało się obalenie mitów związanych nie tylko z samym aktem cielesnym, do którego dochodzi pomiędzy dwojgiem ludzi, ale również na temat dostępnej antykoncepcji, czy środków ochrony osobistej dla kobiet, które doświadczają menstruacji.

Zajęcia z ekspertami

zajęcia prowadzone przez ekspertów (seksuologów, lekarzy)

W kręgu zagadnień związanych z edukacją seksualną podkreślano, że spotkania z ekspertami powinny odbywać się nie tylko w kontekście poszerzania wiedzy uczniów, ale również dorosłych. Zauważono, że regularnie doszkalanie powinni być nie wszyscy pracownicy szkół, ale również rodzice. Budowanie świadomości dotyczącej tego, co jeszcze jest normą, a co znacznie poza nią wykracza i powinno stać się przedmiotem niepokoju. Oprócz wiedzy merytorycznej spotkania takie miałyby również dostarczać dorosłym narzędzi, dzięki którym łatwiej będzie rozmawiać z dorastającymi dziećmi.

Żywe biblioteki

warsztaty tożsamościowe, antydyskryminacyjne (w tym Żywe biblioteki)

Uczestnicy dyskusji zaznaczali, że dostęp do wiedzy z zakresu edukacji seksualnej powinien być powszechny, a udział w zajęciach obowiązkowy. Dzięki rosnącej za sprawą takiego rozwiązania świadomości społecznej, możliwe byłoby uniknięcie sytuacji trudnych, związanych np. z nieplanowanymi ciążami, ale również naruszeniami cielesności czy godności drugiego

człowieka. Wskazywano, że wsparcie dla takiego modelu edukacji stanowić mogłyby działania antidyskryminacyjne czy warsztaty tożsamościowe. Upatrywano tu miejsca dla aktywności takich jak na przykład spotkania w ramach "Żywej biblioteki". Normalizowanie pewnych zjawisk, osvajanie z różnorodnością (nie tylko w zakresie orientacji płciowej, ale również pochodzenia, sprawności fizycznej czy neuroróżnorodności) wydaje się krokiem nie tylko potrzebnym, ale wręcz koniecznym.

Świadomość prawna

uświadamianie konsekwencji prawnych i obyczajowych

Wskazywano również, że w społeczeństwie wciąż jest dość niewielka świadomość prawna związana z podejmowaniem decyzji w zakresie rozpoczynania życia płciowego. Dotyczy to, zdaniem edukatorów, zarówno dorosłych jak i nastolatków. Podkreślano, że oprócz odpowiedzialności cywilnej, często wchodzi w grę odpowiedzialność obyczajowa, co może doprowadzać do sytuacji wykluczenia i wszelkich jej konsekwencji. Jasno wynika z tego, że właściwa dbałość o ten obszar rozwoju człowieka przenika się z innymi aspektami funkcjonowania młodzieży (zaopiekowanie przestrzeni szeroko rozumianej edukacji seksualnej, to wsparcie obszaru związanego m.in. ze zdrowiem psychicznym).

Ubóstwo menstruacyjne

wsparcie bezpieczeństwa (walka z ubóstwem/ wstydem → skrzynki ze środkami antykoncepcyjnymi na podobieństwo "rózowych skrzyneczek")

Ostatnim z omawianych punktów, który dotyczył edukacji seksualnej, była walka z ubóstwem menstruacyjnym. Temat różowych skrzyneczek, które pojawiają się w szkołach, jest coraz bardziej rozpoznawalny, a same skrzyneczki stają się dobrą praktyką obecną w licznych miejscach (nie tylko tych, związanych z edukacją). Uczestnicy spotkania zauważyli, że być może warto byłoby stworzyć analogiczne przestrzeni (lub uzupełnić obecnie istniejące) z łatwo dostępną antykoncepcją czy testami ciążowymi. W opinii zebranych takie rozwiązanie nie przyczyni się do szybszego podejmowania decyzji o ewentualnej inicjacji, a zapobiegnie tworzeniu tabu, rozprzestrzenianiu się chorób przenoszonych drogą płciową czy podniesie ogólną świadomość społeczną.

5. BEZPIECZEŃSTWO W SZKOLE

Wsparcie nauczycieli

wsparcie nauczycieli/ szkoły w przypadkach związanych ze stosowaniem przemocy (naruszanie nietykalności osobistej uczniów)

Wiele postulatów, które znalazły się w zakresie szeroko rozumianego bezpieczeństwa w szkole, podejmowanych było również w innych punktach dyskusji. Zdaniem uczestników i uczestniczek spotkania bezpieczeństwo psychiczne łączy się z zdrowiem psychicznym czy edukacją seksualną. Podobnie sprawa ma się z kwestią rozpoznawania i nazywania emocji czy sposobami na to, jak rozładowywać w bezpieczny dla siebie i otoczenia sposób nagromadzone napięcie.

Wśród obszarów, które zajmują czołowe miejsce podczas dyskusji na temat bezpieczeństwa znalazło się wsparcie nauczycieli w przypadku, gdy w zespołach klasowych dochodzi do aktów

przemocy psychicznej i fizycznej. Wskazywano, że pomimo istniejących procedur, nauczyciele i nauczycielki mają poczucie braku odpowiednich narzędzi, dzięki którym możliwe byłoby skuteczne zapobieganie podobnym sytuacjom. Edukatorzy podkreślają, że pomimo licznych szkoleń, w których biorą udział, by poszerzać swoją fachową wiedzę (w tym z zakresu psychologii rozwojowej), trudno jest im współpracować z młodzieżą i oczekiwaliby fachowego wsparcia, wskazówek. Korzystnym wydaje się włączenie do powszechnie zdobywanych umiejętności tych, które łączą się z rozwiązywaniem konfliktów (również poprzez mediacje).

Samoświadomość

budowanie samoświadomości, asertywności, dbałości o własne granice

Równolegle zgłoszono potrzebę budowania większej samoświadomości, asertywności, umiejętności stawiania granic. Z jednej strony uchroniłoby to w jakimś stopniu młodych ludzi przed działaniami niepożądanymi ze strony grupy. Z drugiej strony być może zaopatrzenie dorosłych w podobne umiejętności stanowiłoby rodzaj pomocy w przeciwdziałaniu wypaleniu zawodowemu. Obopólne korzyści, zdaniem uczestników spotkania, nie pozostawiają wątpliwości jeśli chodzi o sensowność włączenia programów bazujących nie tylko na zdobywaniu informacji i tworzeniu zasobów indywidualnej wiedzy, ale również na rozwijaniu tzw. kompetencji miękkich, społecznych. Łatwo można zauważyć, że najlepszym rozwiązaniem byłaby w tym przypadku praca ze wszystkimi zainteresowanymi stronami, czyli uczniami, rodzicami oraz nauczycielami.

Granice

jasne określenie granic (działanie w ramach wyznaczonych zasad, konsekwentne respektowanie)

Przy tej okazji zauważono, że w szkołach często brakuje takich rozwiązań, które pozwoliłyby konsekwentnie i efektywnie wspierać respektowanie zasad przyjętych w konkretnych społecznościach. Zauważono, że żaden z dostępnych systemów oceniania zachowania nie tylko nie wpływa na budowanie poczucia bezpieczeństwa, ale też po prostu nie do końca spełnia swoje zadanie. Zamiast modelowania pożądanych schematów postępowania, często w ramach pracy nad oceną z tego obszaru dochodzi do nadużyć (można je przyrównać do swego rodzaju "handlu punktami"). Warto byłoby wypracować standardy, w myśl których postawione granice były nienaruszalne (a przynajmniej zmniejszyłaby się liczba chętnych, by je przekraczać). Edukatorzy zgłaszają, że czują się obciążeni funkcją "strażników porządku", pożądana byłaby sytuacja, w której to każdy sam dba o to, by być w porządku i by przestrzeń szkolna stanowiła bezpieczny azyl sprzyjający ogólnemu rozwojowi.

Odpowiedzialność nauczycieli

odpowiedzialność nauczycieli (nocowanki, wycieczki, szkolna codzienność → np. wychodzenie do toalety)

Wśród spraw, które zostały przywołane jako niedoprecyzowane, a zatem sprzyjające przekraczaniu granic, przywołano te fragmenty rzeczywistości szkolnej, w których nie ma jasności, co do zakresu odpowiedzialności. Mowa tu między innymi o takich kwestiach jak wychodzenie do toalety w trakcie zajęć, odpowiedzialność za osoby nocujące w szkole (lub podczas wyjazdu trwającego dłużej niż jeden dzień) czy uczniów uczestniczących w różnego typu wyjściach poza teren szkoły. Prawo wypowiada się na ten temat czasami w niejednoznaczny, a czasami wręcz w sprzeczny sposób. Nauczyciele i nauczycielki zauważyli, że uporządkowanie tego obszaru mogłoby wpłynąć na poczucie bezpieczeństwa samych

opiekunów, utwierdziłoby w słuszności podejmowanych decyzji i zapobiegało sytuacjom potencjalnie niebezpiecznym. Oprócz ustalenia jasnych przepisów, zwrócono uwagę na fakt, że warto byłoby podjąć działania mające na celu edukację prawną zarówno samych uczniów jak i ich opiekunów (zarówno rodziców jak i nauczycieli i nauczycielki). Uświadomienie zagrożeń i ich konsekwencji mogłoby pozwolić na podejmowanie bardziej świadomych decyzji.

Bezpieczni w sieci

edukacja rodziców/ uczniów/ nauczycieli w zakresie bezpiecznego korzystania z sieci (w tym uświadamianie w zakresie “anonimowości” w Internecie)

W dyskusji na temat bezpieczeństwa wybijały się jeszcze dwie kwestie. Pierwsza z nich to korzystanie z Internetu, a co za tym idzie możliwość występowania cyberprzemocy. Zwrócono uwagę na fakt, że współcześni rodzice często niewiele wiedzą na temat działania swoich dzieci np. w mediach społecznościowych. Widać ogromną potrzebę uświadamiania dorosłych, jakie aktywności podejmują ich podopieczni, kiedy żart przestaje być tylko niewinną zabawą, a staje się np. nękanie czy hejtem. Warto poświęcić przy tej okazji czas na omówienie zjawiska pozornej anonimowości w Sieci. Wszystkie te aspekty należy dodatkowo podkreślić odwołując się do obowiązujących regulacji prawnych. Warto zatem w programach profilaktyczno-wychowawczych szkół zamieścić spotkania dla rodziców i opiekunów młodych ludzi, podczas których omawiane będą nie tylko aspekty prawne, ale również praktyczne podpowiedzi, jak świadomie zarządzać dostępem do treści w urządzeniach, z których korzystają dzieci. Podkreślano również potrzebę jasnego rozgraniczenia zakresu odpowiedzialności spoczywającej na szkole i na rodzicach (obecnie ta granica się zaciera).

Cyberbezpieczeństwo

cyberbezpieczeństwo (standardy zachowania w sytuacja stania się ofiarą cyberprzestępstwa: obowiązki, narzędzia, gdzie znaleźć pomoc, konsekwencje)

Przy tej okazji zauważono konieczność wypracowania skutecznych narzędzi, które można wykorzystać w sytuacji związanej z cyberprzemocą. Szkoły są zobowiązane do posiadania stosownych standardów ochrony małoletnich przed krzywdzeniem i tematy związane z bezpieczeństwem w sieci powinny się w nich znaleźć. Zauważono jednak, że warto dodatkowo opracować, co może zrobić osoba, która stała się ofiarą lub świadkiem sytuacji niebezpiecznej, która rozgrywa się w sieci. W zasadach powinny znaleźć się również wskazówki, gdzie szukać dalszej pomocy, do jakich instytucji się zwrócić oraz jakie konsekwencje mogą zostać wyciągnięte (nie tylko te, zależne od regulaminów szkolnych, ale również te, które wynikają z prawa powszechnego).

Profilaktyka uzależnień

profilaktyka uzależnień - szkolenia dla nauczycieli, wsparcie specjalistów

Drugą pilną kwestią, która wynikła podczas omawiania spraw związanych z bezpieczeństwem, była profilaktyka uzależnień. Oprócz obserwowanego z niepokojem wzrostu wykorzystania urządzeń mobilnych (co negatywnie wpływa na proces koncentracji czy budowania poprawnych relacji społecznych), zwrócono uwagę na coraz liczniej spotykane w szkołach e-papierosy, “energetyki” czy inne substancje psychoaktywne. Podkreślano, że wiedza w tym zakresie wydaje się niewystarczająca. Nauczyciele i nauczycielki czują się niepewnie, zgłaszają zbyt małą liczbę szkoleń z tego zakresu, a co za tym idzie, niewystarczającą liczbę narzędzi, by skutecznie reagować. Zwrócono uwagę, że w proces zapobiegania uzależnieniom powinna być zaangażowana cała społeczność szkolna (zarówno uczniowie, jak i edukatorzy i rodzice).

Dostępne obecnie programy zdają się nie nadążać za postępującymi realiami. Warto rozważyć wprowadzenie cyklicznych spotkań, podczas których specjaliści mogliby dzielić się swoją wiedzą i doświadczeniem z radą pedagogiczną oraz rodzicami. Wspomniane wyżej działania w ramach "Żywej biblioteki" mogłyby stać się odpowiedzią na potrzeby młodzieży w zakresie poznawania szeroko rozumianych skutków przyjmowania różnych substancji.

6. OCENIANIE

Ocenianie kształtujące

zmiana oceny sumującej na ocenianie kształtujące

Podczas spotkania zauważono, że ocenianie straciło funkcję, dla której zostało wprowadzone. Zamiast narzędzia, które w miarę obiektywnie diagnozuje uczniowski stan wiedzy i umiejętności, stało się środkiem budującym wielopoziomą presję. Współcześnie ocena często staje się celem samym w sobie, co nie sprzyja przyrostowi wiedzy opartej na zrozumieniu otaczających zjawisk, sprzyja natomiast bardzo pobieżnym zbieraniu przypadkowych fragmentów danych, które mogą być przydatne, by poprawić swój wynik, ale nie zostają na dłużej w pamięci. Jednym z zaproponowanych rozwiązań, które będzie sprzyjało odwróceniu tej tendencji, może być wprowadzenie bardziej rozbudowanej informacji zwrotnej, a w szerszym kontekście - oceniania kształtującego. Pozwoliłoby to nie tylko na uwolnienie procesu uczenia się spod władzy liczby wieńczącej go, a z drugiej przełożyłoby część odpowiedzialności za stan wiedzy młodych ludzi na ich własne barki.

Informacja zwrotna

zamiast oceny informacja zwrotna (uczeń wie, co zrobił dobrze, a nad czym jeszcze popracować; wskazywanie możliwości dalszego rozwoju; rejestr osiągnięć)

W takim ujęciu, na koniec roku szkolnego uczniowie otrzymywaliby rejestr osiągnięć (opartych na powszechnie dostępnych wytycznych, takich samych dla młodzieży w całym kraju). Taki określenie poziomu wiedzy i umiejętności wydaje się o wiele bardziej obiektywne. Poza tym bazuje na zasobach jednostkowych, nie zaś szuka niedoskonałości. Poza tym w takim modelu oceniania łatwiej jest działać kierując się jasnymi zasadami, bazować na wskazanych wcześniej elementach i opanowanie tych, konkretnych elementów monitorować.

Metoda "zielonego ołówka"

wykorzystanie alternatywnych metod sprawdzania np. metody zielonego ołówka

Wsparciem edukacji opartej na zdobywaniu wiedzy, a nie dobrych ocen, mogą się również okazać alternatywne metody sprawdzania, co uczniowie umieją. Zwrócono uwagę na fakt, że być może warto zrezygnować z części prac kontrolnych i zastąpić je innymi formami, które dają możliwość określenia stopnia opanowania materiału. Ważnym okazuje się przy tej okazji włączanie elementu samooceny oraz oceny koleżeńskiej do procesu zdobywania informacji zwrotnej i pracy na kryteriach.

Nieoceniane zachowanie

brak oceny “cyfrowej” z zachowania (a jeśli w ogóle, to nie umieszczać jej na świadectwie)

Drugim ważnym obszarem okazało się ocenianie zachowania. Uczestnicy spotkania podkreślali jednogłośnie, że są przeciwni przyporządkowywaniu konkretnego stopnia każdemu uczniowi. Podkreślano, że zabieg ten stracił na wartości i w żaden sposób nie oddaje sposobu funkcjonowania konkretnej jednostki na tle społeczności szkolnej. Sprzeciw budziły również proponowane powszechnie punktowe systemy oceniania, które są polem do różnego typu nadużyć i zamiast modelować pożądane postawy, mogą wzmacniać zachowania patologiczne. Najkorzystniejszym wydało się całkowite usunięcie oceny z zachowania ze świadectwa szkolnego, co nie wyklucza bieżącej pracy nad postawą uczniów w szkole.

Moderowanie zachowania

zamiast oceny, moderowanie zachowania (coaching/ tutoring)

W ramach pracy nad kształtowaniem pozytywnego wzorca postępowania zaproponowano włączenie coachingu lub mentoringu. W ramach takiego wsparcia młodzi ludzie mieliby szansę na wsparcie i pomoc ze strony przyjaznego dorosłego, którego zadaniem byłoby towarzyszyć uczniowi w rozwoju. Dobrym rozwiązaniem mogłoby okazać się również wprowadzenie do społeczności tutorów, którzy opiekowali się określonymi osobami (co może pozwoliłoby na częściowe odciążenie wychowawców klas).

Prawa i obowiązki

znajomość i respektowanie zarówno praw jak i obowiązków (ucznia/ nauczyciela)

Podczas debaty na temat oceniania zachowania odniesiono się również do kwestii znajomości praw i obowiązków każdej ze stron uczestniczących w procesie uczenia się. Podkreślano, że młodzi ludzie często odwołują się obecnie do przysługujących im przywilejów, pomijając zagadnienia związane z obowiązkami. Równolegle zwracano uwagę na to, że nauczyciele i nauczycielki również mają swoje prawa i obowiązki, i są one tak samo ważne jak te uczniowskie (czego nie zawsze młodzi ludzie mają świadomość).

Formuła matury ustnej

zmiana formuły matury ustnej (w obecnej formie niczego nie wnosi, do niczego się nie liczy) → uwspółcześnienie formy egzaminów (rozszerzenie puli przedmiotów, dobrowolność wyboru); egzamin z wybranego przedmiotu uwzględnia aspekt językowy/ komunikacyjny

Osobny wątek stanowiło podsumowanie każdego z etapów edukacyjnych, czyli egzaminy zewnętrzne. Zwracano uwagę, że być może formuła części z nich jest nieadekwatna do współczesnych wymagań świata. Przykładem, który został przywołany, jest ustny egzamin maturalny z języka polskiego. Zwrócono uwagę na fakt, że jego wynik nie jest brany pod uwagę podczas rekrutacji na studia wyższe, a samo stanięcie przed komisją i zbudowanie rozbudowanej wypowiedzi, uwzględniającej szereg wymagań formalnych to często ogromny stres (szczególnie dla osób, które nie mają w kręgu zainteresowań literatury czy historii języka). Padła nawet propozycja, by może przedmiot, który należy zdać w formule ustnej, mógł być do wyboru, a wśród kryteriów mogłyby się pojawić wytyczne dotyczące sfery poprawności i

komunikatywności wypowiedzi zdającego.

Matura w szkołach technicznych

Zmiana zakresu matury w szkołach technicznych)

Podczas dyskusji pojawiły się również sugestie, że być może warto zrewidować formułę egzaminu maturalnego w szkołach technicznych, których uczniowie (poza przedmiotami ogólnymi mają obowiązek uczestniczyć w zajęciach zawodowych).

WNIOSKI

Spośród wszystkich poruszanych podczas spotkania tematów, na pierwszy plan wysuwa się potrzeba spojrzenia na szkołę jak na całość. W każdym z omawianych obszarów podkreślano rolę współpracy, ale również dbałości o każdy poszczególny element społeczności szkolnej. Zwracano uwagę, że bez dobrze zbudowanych relacji, poczucia stabilności i bezpieczeństwa, trudno będzie dokonać jakiegokolwiek zmiany w systemie. Zauważono również, że część proponowanych zmian jest możliwa niemal "od zaraz" i nie wymaga ingerencji instytucjonalnej, jednak dzięki takiemu wsparciu łatwiej byłoby przekuć to, co sprawdza się w powszechnej praktyce, dostępną we wszystkich placówkach. Obecnie wiele z opisanych procesów, mających korzystny wpływ na uczenie się młodych ludzi, jest wdrażana w nielicznych szkołach, które znalazły w sobie przestrzeń do tego, by podążać za uczniem. Obserwowanie zachodzących przemian i kontrolowanie ich kierunku pozwala na wniosek, że podobne posunięcia (ustrukturyzowane i zalecane m.in. przez władze oświatowe) służyłyby unowocześnieniu polskiej oświaty. Tak jest między innymi w obszarach związanych z bieżącym ocenianiem postępów, punktowych systemach oceniania, czy wykorzystaniu alternatywnych pomysłów na sprawdzanie wiedzy i umiejętności. Wsparcie zewnętrzne, systemowe potrzebne jest, by pewne wzorce promować, pozwolić na upowszechnienie dobrych praktyk, które są już z powodzeniem stosowane w części szkół w Polsce.